

Statusne promjene

Bekić, Tamara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:682629>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Pravni fakultet
Integrirani pravni studij

Katedra za trgovačko pravo i pravo društava
Kolegij: Pravo društava

Tamara Bekić
STATUSNE PROMJENE
Diplomski rad

Mentor: Prof. dr. sc. Petar Miladin

Zagreb, rujan 2024.

Izjava o izvornosti rada

Ja, Tamara Bekić, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Tamara Bekić, v.r.

(potpis studenta)

POPIS KRATICA

ZOO – Zakon o obveznim odnosima

ZTD – Zakon o trgovačkim društvima

ZOR – Zakon o radu

Sažetak

U ovome se radu govori o statusnim promjenama trgovačkog društva do kojih može doći u tijeku pravnog života istog. Pojavni oblici do kojih može doći statusnom promjenom trgovačkog društva rezultat su složenih društvenih fenomena koje karakterizira mobilnost, dinamičnost, promjenjivost i organiziranost u nacionalnim i međunarodnim razmjerima današnjeg poslovnog svijeta u cjelini. Brze i skoro nepredvidljive promjene koje karakteriziraju moderno društvo ozbiljan su izazov suvremenim trgovačkim društvima i njihovom poslovanju. Njihove posljedice pogađaju pojedince, društvene grupe i cijelo društvo na nacionalnoj i međunarodnoj razini. U radu se obrađuju statusne promjene trgovačkih društava regulirane Zakonom o trgovačkim društvima, odnosno pripajanje, spajanje, podjela i preoblikovanje. Dana su objašnjenja pojava oblika statusnih promjena te navedene karakteristike, sličnosti i razlike te njihovi uzroci i ciljevi. U radu su dane najčešće definicije tih pojava te pravne, socijalne i gospodarske posljedice statusnih promjena trgovačkog društva.

Ključne riječi: statusne promjene trgovačkog društva, pripajanje, spajanje, podjela, preoblikovanje.

Summary

This essay discusses the potential statutory changes of a company that may occur during its legal life. Emergent forms that can occur through a statutory changes of a company are the result of complex social phenomena characterized by mobility, dynamism, changeability and organization on a national and international scale in today's business world as a whole. The rapid and almost unpredictable changes that characterize modern society are a serious challenge for modern companies and their operations. Their consequences affect individuals, social groups and the whole society at the national and global scale. The essay deals with statutory changes of companies regulated by Companies Act, that is, mergers, amalgamation, separation and transformation of a company. In this essay explanations of the manifestations of status changes and the specified characteristics, similarities and differences, as well as their causes and goals, are given. This essay gives an overview of most commonly used definitions of these phenomena and also the legal, social and economic consequences of statutory changes of a company.

Key words: statutory changes of a company, mergers, amalgamation, separation and transformation of a company.

SADRŽAJ :

1. UVOD.....	1
1.1. Pojam i vrste statusnih promjena trgovačkih društava	2
2. PRIPAJANJE DIONIČKOG DRUŠTVA	6
2.1. Ugovor o pripajanju	7
2.2 Izvješće o pripajanju i revizija pripajanja	8
2.3. Odluke glavnih skupština društava koja sudjeluju u pripajanju	10
2.4. Povjerenik za primanje dionica i doplata u novcu	12
2.5. Upis pripajanja u sudski registar	13
2.6. Pravni učinci pripajanja i zaštita dioničara i vjerovnika	14
2.7. Pripajanje dioničkog društva društvu s ograničenom odgovornošću	19
3. SPAJANJE DIONIČKIH DRUŠTAVA	19
4. PREKOGRANIČNA PRIPAJANJA I SPAJANJA DIONIČKIH DRUŠTAVA	21
5. PODJELA DIONIČKOG DRUŠTVA	24
5.1. Općenito o podjeli kao vrsti statusne promjene	24
5.2. Podjela s osnivanjem	26
5.3. Plan podjele	27
5.4. Izvješće o podjeli i revizija podjele	29
5.5. Odluka o podjeli	31
5.6. Upis podjele u sudski registar i pravni učinak	31
5.7. Podjela s preuzimanjem	32

6. STATUSNA PROMJENA PREOBLIKOVANJA DIONIČKOG DRUŠTVA	34
6.1. Općenito	34
6.2. Preoblikovanje dioničkog društva u društvo s ograničenom odgovornošću	35
7. ZAKLJUČAK	37

1. UVOD

Trgovačko pravo i pravo društava dvije su usko povezane pravne grane koje zajedno i povezano uređuju pravni ustroj, odgovornosti i poslovanje trgovačkih društava. Pod trgovačkim pravom uglavnom se podrazumijeva trgovačko ugovorno pravo, kojim se reguliraju prava i obveze trgovačkih subjekata u međusobnom poslovanju odnosno isporuci roba i pružanju usluga, dok se pravo društava često naziva trgovačkim statusnim pravom obzirom se njime uređuje pravni ustroj trgovačkih subjekata, njihova preuzimanja, kao i prava i obveze prema državi i njihovim građanima. Međutim, danas se u širem smislu pod trgovačkim pravom ubraja i bankarsko pravo, pravo tržišta kapitala, pravo tržišnog natjecanja te mnoge druge grane prava u gospodarstvu, zbog čega se trgovačko pravo može smatrati i gospodarskim pravom obzirom na sveobuhvatnost pravne materije koja se usko tiče poslovanja trgovačkih društava.

U Republici Hrvatskoj trgovačko pravo definirano je brojnim zakonima kao što je Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, dalje u tekstu: „ZTD“), Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, dalje u tekstu: „ZOO“), Zakon o kreditnim institucijama (Narodne novine, br. 159/13, 19/15, 102/15, 15/18, 70/19, 47/20, 146/20, 151/22), Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (Narodne novine, br. 108/12, 144/12, 81/13, 112/13, 71/15, 78/15, 114/22), Zakon o tržištu kapitala (Narodne novine, br. 65/18, 17/20, 83/21, 151/22) i drugim zakonima kao i posebnim normama tzv. trgovačkim uzancama. Uz prethodno navedeno, na trgovačka društva koja posluju u Republici Hrvatskoj također se primjenjuju i zakoni iz kaznenog, prekršajnog, ustavnog, europskog, radnog, zemljišnoknjižnog, stvarnog i drugih grana prava, što sve čini pravni okvir gospodarskog sektora u kojem se nalaze i trgovačka društva iznimno dinamičnim, kompleksnim i multidisciplinarnim.

Obzirom na kompleksnost ovoga područja u ovom diplomskom radu fokus će biti na statusnim promjenama trgovačkog društva kao rezultat svega prethodno navedenog. Diplomski rad podijeljen je na nekoliko poglavlja u kojima će se definirati sadržaj osnovnih pojmova i bitne karakteristike istih. Nakon elementarnih objašnjenja temeljnih pojmova navest će se i strukturirati odluke i postupci važni za provedbu statusnih promjena trgovačkog društva.

1.1. Pojam i vrste statusnih promjena trgovačkih društava

Odredbama članka 3. ZTD-a definirani su pojmovi trgovca i trgovačkog društva te je kao trgovac određena osoba koja samostalno trajno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu. Nadalje osobe koje se bave slobodnim zanimanjima uređenim posebnim propisima smatraju se trgovcima u smislu ZTD-a samo ako je to u tim propisima određeno.

U odredbi članka 3. ZTD-a nabrojane su različite vrste odnosno oblici trgovačkih društava, podijeljena su trgovačka društva na društva osoba i društva kapitala te dana ostala obilježja istih kako slijedi:

„(3) Trgovačka društva jesu javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću i gospodarsko interesno udruženje (u daljnjem tekstu: trgovačka društva).

(4) Javno trgovačko društvo, komanditno društvo i gospodarsko interesno udruženje su društva osoba, a dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću su društva kapitala.

(5) Trgovačko društvo može se osnovati za obavljanje gospodarske ili bilo koje druge djelatnosti.

(6) Trgovačko društvo je trgovac, neovisno o tome obavlja li gospodarsku ili neku drugu djelatnost.“¹

Trgovačko društvo kao pravna osoba, za razliku od fizičkih osoba, istovremeno stječe pravnu i poslovnu sposobnost i to upisom u sudski registar koji vode trgovački sudovi.

Temeljni pravni okvir za statusne promjene trgovačkih društava sadržan je u ZTD- u i to za statusne promjene pripajanja, spajanja, podjela i preoblikovanja u odredbama članka 512. do 582.m ZTD-a no sam pojam odnosno definicija statusnih promjena ne nalazi se u ZTD-u iako su već u članku 1. ZTD-a označene kao predmet istog, uz osnivanje, ustroj i prestanak trgovačkih društava te povezana društva.

¹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 3.

Definicija statusnih promjena dana je u knjizi Jakše Barbića Pravo društava, knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo, u kojoj se navodi sljedeće:

„O statusnoj promjeni dioničkog društva riječ je kada njegovom odlukom dođe do takvih pravnih promjena nakon kojih se ono s obzirom na obilježja prije toga više ne može smatrati istim dioničkim društvom. To ne mora značiti i da više nije ista pravna osoba. Hoće li to biti ili ne, ovisi o tome o kojoj je statusnoj promjeni riječ. O tome slobodno odlučuju društva koja sudjeluju u statusnoj promjeni. Ne mogu se prisiliti na statusnu promjenu, ali se ona može zabraniti.“²

Dakle, da do statusne promjene trgovačkog društva dođe potrebna je svjesna i slobodnom voljom te izriekom iznesena odluka samog trgovačkog društva. Također, do statusne promjene je došlo ukoliko se s obzirom na ranija obilježja nastalo trgovačko društvo više ne može smatrati istim trgovačkim društvom. U prilog istom ide i postupak provođenja statusne promjene koji zahtjeva upis svake promjene trgovačkog društva u sudski registar kod trgovačkog suda njegovog sjedišta, a poznato je da trgovačka društva upisom u sudski registar nastaju kao pravne osobe tj. stječu pravnu i poslovnu sposobnost odnosno postaju nositelji prava i obveza te mogu vlastitom voljom proizvoditi pravne učinke.

Moguće posljedice odnosno rezultat statusnih promjena trgovačkog društva su sljedeći:

- a) pripajanje dioničkog društva drugom društvu na način da prestane trgovačko društvo i gospodarski se nastavlja u drugom trgovačkom društvu,
- b) pripajanje drugog društva dioničkom društvu na način da trgovačko društvo nastavlja postojati, s time da se u njemu gospodarski nastavlja društvo koje prestaje statusnom promjenom,
- c) spajanje dioničkog društva s drugim društvom na način da trgovačko društvo prestane postojati ali gospodarski nastavlja postojati u novom trgovačkom društvu koje time nastaje,
- d) podjela društva razdvajanjem s osnivanjem na način da trgovačko društvo prestane postojati ali gospodarski nastavlja postojati u dva ili više novih trgovačkih društava,

² Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1469.

- e) podjela društva razdvajanjem s preuzimanjem na način da trgovačko društvo prestane postojati ali gospodarski nastavlja postojati u dva ili više trgovačkih društava koji već postoje,
- f) podjela odvajanjem s osnivanjem na način da se odvoji dio trgovačkog društva koje time ne prestaje, a odvojeni dio se gospodarski nastavlja u jednom ili više novih trgovačkih društava,
- g) odvajanje s preuzimanjem na način da se odvoji dio trgovačkog društva koje time ne prestaje, a odvojeni dio se gospodarski nastavlja u jednom ili više trgovačkih društava koje već postoje,
- h) preoblikovanje na način da trgovačko društvo nastavlja postojati u drugom pravnom obliku.

„Statusnim se promjenama mogu nazvati samo one promjene koje su propisane zakonom. Druge promjene dioničkog društva su moguće, ali se ne smatraju statusnima, nego drugima, pa ponekad i strukturnim promjenama koje nemaju posljedicu da društvo mijenja svoja bitna dotadašnja obilježja.“³

ZTD u svojim odredbama propisuje, definira te razrađuje sljedeće statusne promjene:

- a) pripajanje dioničkih društava,
- b) spajanje dioničkih društava,
- c) podjelu dioničkih društava,
- d) preoblikovanje dioničkog društva u drugo trgovačko društvo,
- e) prekogranična pripajanja i spajanja trgovačkih društava.

Statusne promjene trgovačkog društva utječu i na treće osobe odnosno na njihova prava i obveze kao na primjer na prava radnika zaposlenih u tim trgovačkim društvima. Gospodarska kretanja na nacionalnoj i globalnoj razini donose sa sobom promjene u strukturi trgovačkog društva, putem prijenosa trgovačkog društva, pogona ili dijelova trgovačkog društva ili pogona na druge poslodavce, kao posljedicu ugovornih prijenosa, pripajanja ili spajanja trgovačkog društva. Temeljno je pravilo da tim promjenama treći ne smiju biti oštećeni.

„Stoga pravni poredak izričito uređuje posljedice provedenih statusnih promjena. To je i razlog zašto se osim onih koje su izričito propisane Zakonom o trgovačkim društvima ne mogu provoditi druge statusne promjene, iako je s više poduzetih radnji i korištenjem više

³ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1470.

pravnih instituta moguće postići učinak kakav se postiže nekim statusnim promjenama. One tada nemaju učinak na prava i odgovornost za obveze dioničkog društva koje to provodi. Promjene u tome moguće su tada samo po općim pravilima obveznog prava.“⁴

Zajedničko svim vrstama statusnih promjena je da se nad trgovačkim društvom koje prestaje postojati ne provodi likvidacija. Samim tim i članstvo članova dotadašnjeg trgovačkog društva se nastavlja, ali u drugačijoj članskoj strukturi. Složeni i dugotrajni postupci likvidacije i osnivanja trgovačkih društava, prenošenja dijela ili cijele imovine trgovačkog društva drugome trgovačkom društvu zamjenjuju se jednostavnijim zakonom propisanim načinima restrukturiranja putem statusnih promjena. Dva važna učinka statusnih promjena koja omogućuju prethodno navedeno su identitet pravne osobe koji je karakterističan za preoblikovanje i sveopće sljedništvo. Statusnim promjenama smatraju se samo one promjene koje su propisane ZTD-om. Sve druge promjene se ne smatraju statusnima jer nisu propisane zakonom, primjerice restrukturiranje društva i prestrukturiranje imovine.

Ovisno o okolnostima i potrebama konkretnog slučaja, moguće su kombinacije statusnih promjena, primjerice pripajanje zajedno s preoblikovanjem, imajući u vidu da se u tom slučaju poduzimaju pravne radnje propisane za obje statusne promjene. Ovisno o izabranoj i provedenoj kombinaciji statusnih promjena trgovačkih društava, za iste će nastati različiti pravni učinci.

Najčešći razlozi zbog kojih dolazi do statusnih promjena trgovačkog društva su upravo gospodarski odnosno povećanje i koncentracija kapitala, tehnologija i tehnoloških te stručnih znanja i vještina proizašlih od novih postrojenja do novih zaposlenika. Također ovisno o tržištu i djelatnosti trgovačkog društva razlozi prestrukturiranja trgovačkog društva u više manjih društava je sigurno disperzija poslovanja, a kod pripajanja ili spajanja više trgovačkih društava u jedno, takva statusna promjena omogućava ojačavanje položaja na tržištu i stvaranje jačeg gospodarskog konkurenta ostalim trgovcima.

2. Pripajanje dioničkog društva

„O pripajanju jednog ili više dioničkih društava nekom drugom dioničkom društvu riječ je kada: a) dioničko društvo prenese ili više njih prenesu cijelu svoju imovinu (imovinu pripojenih društava) drugome društvu (društvu preuzimatelju), b) pritom se usprkos prijenosu

⁴ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1471.

cijele imovine, ne provodi likvidacija pripojenog društva odnosno pripojenih društava, a c) dioničari svakog pripojenog društva kao zamjenu za prenesenu imovinu društva dobivaju dionice društva preuzimatelja i svoje članstvo u pripojenom društvu nastavljaju u društvu preuzimatelja.“⁵

Pojam pripajanja definiran je i pravno reguliran odredbama članaka 512. do 533. ZTD-a. Odredbom članka 512. stavka 1. ZTD-a pripajanje je definirano na sljedeći način:

„Jedno ili više dioničkih društva mogu se pripojiti drugome dioničkome društvu bez da se provede postupak likvidacije prijenosom cijele imovine jednoga ili više društava (pripojenih društava) drugome društvu (društvu preuzimatelju) u zamjenu za dionice toga društva.“⁶

Iz gornjeg je razvidno da do statusne promjene pripajanja dioničkog društva dolazi bez provođenja postupka likvidacije te da se radi o gospodarskom nastavljanju postojanja trgovačkog društva koje se odlučilo za provedbu pripajanja. Također istim člankom stavkom 3. ZTD-a je propisano da je pripajanje dopušteno i onda kad su donesene odluke o prestanku društava koja se pripajaju, a moglo bi se odlučiti da se ona nastave.

„Pripajanjem prestaje pripojeno društvo kao pravna osoba i gospodarski se nastavlja u društvu preuzimatelja koje već postoji. Zato je moguće i da se drugome društvu pripoji dioničko društvo kojeg je glavna skupština donijela odluku o prestanku društva, a moglo bi se odlučiti o njegovu nastavljanju.“⁷

Da bi došlo do statusne promjene pripajanja potrebno je poduzeti određene prethodne pravne radnje, koje uključuju sklapanje ugovora o pripajanju, izradu i podnošenje izvješća uprava, odnosno izvršnih direktora o pripajanju, reviziju pripajanja, donošenje odluke o ugovoru o pripajanju u glavnim skupštinama dioničkih društava koja sudjeluju u pripajanju te podnošenje prijave za upis pripajanja u sudski registar.

2.1. Ugovor o pripajanju

Da bi trgovačka društva mogla sudjelovati u pripajanju trebaju sklopiti ugovor o pripajanju, konkretno samo njihove uprave, odnosno izvršni direktori društava koja sudjeluju

⁵ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1473.-1474.

⁶ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 512. st.1.

⁷ ibid, str. 1474.

u pripajanju mogu sklopiti ugovor o pripajanju. Prokurist ne može sam sklopiti ugovor o pripajanju jer ZTD za isto izričito ovlašćuje samo njihove uprave, odnosno izvršne direktore. Ugovor o pripajanju sukladno odredbi članka 518. ZTD-a mora se sklopiti u obliku javnobilježničke isprave, što u praksi znači u obliku javnobilježničkog akta ili privatne isprave koju potvrđuje javni bilježnik. Ugovor o pripajanju mora, između ostalog, a sukladno odredbama članka 513. stavka 2. ZTD-a sadržavati i sljedeće podatke:

„1. tvrtke i sjedišta društava koja sudjeluju u pripajanju,

2. sporazum o prijenosu imovine svakoga društva koje se pripaja u zamjenu za dionice društva preuzimatelja,

3. omjer zamjene dionica, a ako je to potrebno i visinu doplate u novcu,

4. u slučaju iz članka 520. stavka 4. ovoga Zakona, visinu novčanih doplata te odredbu da će te novčane doplate platiti društvo preuzimatelj ili tvrtku, odnosno ime i prezime druge osobe koja će te iznose platiti,

5. pojedinosti o prijenosu dionica društva preuzimatelja,

6. vrijeme od kada te dionice daju pravo na sudjelovanje u dobiti društva i sve pojedinosti glede toga prava,

7. vrijeme od kada radnje pripojenoga društva vrijede kao da su poduzete za račun društva preuzimatelja,

8. prava koja društvo preuzimatelj daje svakome pojedinome dioničaru, kao i imateljima vrijednosnih papira pripojenoga društva,

9. svaku posebnu pogodnost koja se daje nekome članu uprave, odnosno izvršnom direktoru ili članu nadzornog, odnosno upravnog odbora društava koja sudjeluju u pripajanju ili revizoru pripajanja.“⁸

„Iako je sklapanje ugovora o pripajanju prva radnja koju valja poduzeti, moguće je i da on bude sklopljen prije nego što se o njemu donesu odluke u glavnim skupštinama dioničkih društava. Tada u vrijeme odlučivanja mora postojati prijedlog tog ugovora koji odobravaju glavne skupštine i koji se nakon toga ne bi smio mijenjati, nego bi uprave odnosno izvršni

⁸ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 513. st. 2.

direktori sklopili ugovor tek nakon što ga odobre glavne skupštine društava što sudjeluju u pripajanju.

Ugovorom se uređuju pitanja važna za pripajanje pa stoga u njemu dolaze do izražaja često suprotstavljeni interesi dvaju društava i njihovih dioničara te je on obično rezultat međusobnog kompromisa. Zakon propisuje minimalan sadržaj to ugovora, što nije zapreka da se njime ne urede i druga pitanja. “⁹

2.2 Izvješće o pripajanju i revizija pripajanja

Uprava odnosno izvršni direktori svakog društva koje sudjeluje u pripajanju dužni su prije održavanja glavnih skupština sastaviti opširno pisano izvješće o pripajanju. U tom izvješću je potrebno pravno, financijski i gospodarski obrazložiti ugovor o pripajanju, a naročito omjer zamjene dionica i visine doplata u novcu. Izvješće ne treba ponavljati odredbe sadržane u ugovoru o pripajanju već iste obrazložiti, odnosno navesti razloge i posljedice gospodarske i pravne na društva koja sudjeluju u pripajanju, osobito na društvo čija uprava odnosno izvršni direktori izrađuju izvješće.

Uprave odnosno izvršni direktori obaju društva koja sudjeluju u pripajanju mogu sastaviti i zajedničko izvješće. Sastavljanja zajedničkog izvješća o pripajanju od strane uprave odnosno izvršnih direktora društava koja sudjeluju u pripajanju ima prednosti jer se tada na istome mjestu i primjenom istih mjerila obrazlažu pitanja važna za provedbu pripajanja, što dioničarima olakšava usporedbu postupanja u svim društvima zahvaćenih pripajanjem. Uobičajeno je da izvješće potpisuju svi članovi uprave odnosno izvršni direktori, no obzirom izvješće predstavlja očitovanje volje društva, dovoljno je da bude potpisano od strane onih članova uprave ili izvršnih direktora koji su ovlašteni zastupati društvo.

„Uprava, odnosno izvršni direktori svakog društva koje sudjeluje u pripajanju moraju obavijestiti glavnu skupštinu svoga društva o svim bitnim promjenama vrijednosti imovine i obveza koje su se dogodile od dana sastavljanja ugovora o pripajanju do dana održavanja glavne skupštine koja treba odlučiti o ugovoru o pripajanju. Obavijest o tim okolnostima uprava, odnosno izvršni direktori trebaju bez odgađanja po saznanju za njihov nastup poslati

⁹ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1475.

i upravi, odnosno izvršnim direktorima drugih društava koja sudjeluju u pripajanju, kako bi oni o tome mogli izvijestiti glavne skupštine svojih društava. “¹⁰

Preporuča se u izvješću usporediti stanje društva prije pripajanja s kasnijim i očekivanim stanjem društva nakon pripajanja, s konkretnim brojkama, izračunima i ostalim relevantnim podacima kao na primjer o procijenjenoj imovini društva. Izvješće mora odražavati realno stanje stvari i razumna poslovna očekivanja te se od uprave odnosno izvršnih direktora očekuje postupanje primjenom pažnje urednog i savjesnog gospodarstvenika.

Sukladno ZTD-u jedan ili više revizora, revizori pripajanja, moraju za svako trgovačko društvo koje sudjeluje u pripajanju pregledati ugovor o pripajanju. Revizore pripajanja na prijedlog nadzornog odnosno upravnog odbora društva imenuje trgovački sud na području sjedišta društva koje sudjeluje u pripajanju. „*Sud o imenovanju odlučuje u izvanparničnom postupku. Prijedlog za imenovanje revizora pripajanja podnosi nadzorni odnosno upravni odbor društva. Na zajednički zahtjev nadzornih odnosno upravnih odbora svih društava koja sudjeluju u pripajanju sud može za sva ta društva imenovati iste revizore.*“¹¹

„Revizori pripajanja moraju izraditi pisano izvješće o obavljenoj reviziji. Može se izraditi i zajedničko izvješće. Izvješće se mora zaključiti izjavom o tome je li primjeren omjer predložene zamjene dionica. Pri tome treba navesti:

- 1. kojim je metodama određen omjer zamjene dionica,*
- 2. iz kojih je razloga primjena tih metoda primjerena,*
- 3. do kojega bi se omjera zamjene došlo kada bi se primijenile različite metode, ako su one primijenjene, te koji je značaj dan pojedinim metodama za utvrđivanje predloženog omjera zamjene i vrijednosti na kojoj ona počiva, kao i posebne teškoće koje su se pojavile pri procjeni društava*
- 4. kojom je metodom određena naknada u gotovini.*

¹⁰ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 514. st. 4.

¹¹ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1481.

*U izvješću ne treba navoditi činjenice čije bi objavljivanje moglo prouzročiti značajnu štetu nekome od društava koja sudjeluju u pripajanju ili društvima koja su s njima povezana.*¹²

Sukladno odredbi članka 515. stavka 5. ZTD-a revizija pripajanja nije potrebna, ako svi imatelji dionica koje daju pravo glasa svih društava koja sudjeluju u pripajanju dadu izričitu izjavu o tome da se odriču revizije pripajanja. Nadalje, sukladno odredbi članka 531. stavka 2. ZTD-a revizija pripajanja nije potrebna ako društvo preuzimatelj drži sve dionice društva koje pripaja.

*„Izostanak revizije pripajanja može imati kao posljedicu da je donesena odluka glavne skupštine pobojna. Takav učinak ne može imati okolnost što je u tom izvješću dana nepovoljna ocjena omjera zamjene dionica, jer to ima samo učinak obavješćivanja dioničara o omjeru predviđenom u ugovoru o pripajanju o kojemu oni glasovanjem zauzimaju stajalište. Riječ je o upozorenju koje dioničari i ne moraju prihvatiti, što izražavaju glasovanjem o prijedlogu odluke da se odobri ugovor.“*¹³

2.3. Odluke glavnih skupština društava koja sudjeluju u pripajanju

Da bi ugovor o pripajanju bio valjan potrebno je da ga odobre glavne skupštine svih društava koja sudjeluju u pripajanju. Moguće je da i prije nego što je ugovor o pripajanju sklopljen glavne skupštine odobre njegov nacrt koji su usuglasile uprave, odnosno izvršni direktori društava.

Glavna skupština društva donosi odluku o odobrenju ugovora glasovima koji predstavljaju najmanje tri četvrtine temeljnoga kapitala zastupljenoga u glavnoj skupštini društva pri donošenju odluke. Također je ZTD-om omogućeno da se statutom može odrediti da je za odobrenje odluke potrebna veća većina, a može se zahtijevati i ispunjenje dodatnih pretpostavki.

Ako je društvo izdalo više rodova dionica također je za odluku glavne skupštine potrebna suglasnost dioničara svakoga roda dionica, a dioničari svakoga roda dionica donose o suglasnosti posebnu odluku.

Pripajanje se ne može provesti ukoliko neka od skupština ne odobri odnosno ne izglasa potpisivanje ugovora o pripajanju. Ako više trgovačkih društava sudjeluje u pripajanju, a jedno

¹² Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 515. st. 3.

¹³ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1482.

trgovačko društvo ne odobri pripajanje to ne znači da ostala trgovačka društva mogu provesti pripajanje jer se pripajanje smatra jedinstvenim postupkom koji čini cjelinu, pa se ne bi mogao provesti bez nekog njegova predviđenog dijela. Dakle, radi se o višestranom ugovoru stoga nevaljanost ugovora za jednu od ugovornih strana zbog toga što za nju ugovor nije odobren ima za posljedicu nevaljanost cijelog ugovora.

„Ugovor o pripajanju treba dostaviti registarskom sudu prije nego što se sazove glavna skupština koja treba odlučiti o odobrenju ugovora. Društvo mora objaviti da je ugovor o pripajanju predan u sudski registar, osim ako je od saziva glavne skupštine pa do njezina zaključenja ugovor o pripajanju cijelo vrijeme dostupan na internetskoj stranici društva s koje ga je moguće preuzeti bez naknade. U pozivu na glavnu skupštinu dioničare se mora upozoriti na njihovo pravo iz stavka 2. ovoga članka, a ako je ugovor o pripajanju objavljen na internetskoj stranici društva, dioničare se mora u pozivu upozoriti da je taj ugovor dostupan na internetskoj stranici društva s koje ga mogu preuzeti bez naknade.“¹⁴

ZTD odredbom članka 529. propisuje pravnu zaštitu odnosno podizanje tužbe za pobijanje odluke glavne skupštine o pripajanju ili utvrđenja odluke ništetnom no ta tužba se može podići samo u roku od 30 dana od dana donošenja odluke. Iz prethodno navedenog jasno je da se odluka glavne skupštine može pobijati kao i svaka druga odluka no uz ZTD-om propisana ograničenja. Nakon nastanka pravnih posljedica pripajanja osoba koja je zainteresirana za pobijanje ili utvrđivanje ništetnosti odluke glavne skupštine i koja bi podigla takve tužbe, ali zbog proteka roka to više ne može učiniti, zadržava odnosno i dalje ima pravo od društva preuzimatelja tražiti naknadu štete sukladno odredbi članka 530. stavka 2. ZTD-a.

„Kad je dopuštena, tužba za utvrđenje da je ništetna odluka glavne skupštine pripojenog društva kojom je odobren ugovor o pripajanju, nakon upisa pripajanja u sudski registar suda na području kojeg je sjedište društva preuzimatelja, podiže se protiv društva preuzimatelja. To je jedino logično s obzirom na konstitutivni učinak upisa pripajanja u sudski registar kojim prestaje pripojeno društvo. Tužbu koja bi se podigla protiv pripojenog društva treba odbaciti.“¹⁵

2.4. Povjerenik za primanje dionica i doplata u novcu

¹⁴ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 517. st. 1.

¹⁵ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1487.

„Svako pripojeno društvo mora imenovati povjerenika za primanje dionica koje se moraju dati i za primanje doplata u novcu. Pripajanje se može upisati u sudski registar nakon što povjerenik u obliku javnobilježničke isprave izjavi da je u posjedu dionica te da je primio doplate u novcu. Izjava povjerenika prilaže se uz prijavu za upis pripajanja u sudski registar.“¹⁶

S ciljem olakšavanja provođenja postupka pripajanja i pružanja sigurnosti dioničarima pripojenog društva da će dobiti dionice društva preuzimatelja i eventualne doplate u novcu zakonodavac je propisao, na gore opisan način, da svako pripojeno društvo mora imenovati povjerenika za primanje dionica koje se njegovim dioničarima moraju dati u zamjenu za njihove dionice u pripojenom društvu i za primanje doplata u novcu. Povjerenika imenuje uprava odnosno izvršni direktori u ime društva odlukom, na način kako se i inače odlučuje o poslovanju trgovačkog društva. Povjerenik mora biti potpuno poslovno sposobna osoba koja s obzirom na narav stvari mora biti ovlaštena uzimati u pohranu vrijednosne papire.

„Povjerenik je ovlašten primiti u ime i za račun dioničara eventualne doplate u novcu i tim se novcem ne smije koristiti, nego ga mora isplatiti prema nalogima koje dobije od svakog pojedinog dioničara pripojenog društva. Za to odgovara prema pravilima o nalogu.“¹⁷

Povjerenik također ima i obvezu davanja izjave nadležnom registarskom sudu da je u posjedu dionica te da je primio doplate u novcu. Povjerenik se pred sudom legitimira temeljem odluke uprave odnosno izvršnih direktora o svom imenovanju. Davanjem prethodno navedene izjave, koja mora biti u obliku javnobilježničke isprave, sukladno odredbi članka 73. stavka 4. Zakona o sudskom registru (Narodne novine, br.1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15, 40/19, 34/22, 123/23, dalje u tekstu: ZSR), povjerenik omogućuje da se pripajanje upiše u sudski registar.

2.5. Upis pripajanja u sudski registar

Pripajanje se mora upisati u sudski registar, a upisom nastaju pravni učinci za trgovačko društvo. Svako trgovačko društvo koje je sudjelovalo u pripajanju mora podnijeti prijavu za upis pripajanja nadležnom registarskom sudu. Također, društvo preuzimatelj je ovlašteno

¹⁶ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 522. st. 2.

¹⁷ ibid, str. 1491.

podnijeti prijavu za upis pripajanja i u sudski registar u koji je upisano trgovačko društvo koje se pripaja.

„Kako bi se spriječilo da se pripajanje upiše u sudski registar iako teče parnica o pobijanju odluke glavne skupštine o pripajanju (odobrenju ugovora o pripajanju), članovi uprave odnosno izvršni direktori koji podnose prijavu upis moraju izjaviti da odluke o pripajanju nisu pobijane u propisanom roku ili da je pobijanje pravomoćno odbijeno. To zahtijeva da se prijava za upis podnosi tek po proteku roka za pobijanje.“¹⁸

Osobe koje su ovlaštene podići gore opisanu tužbu mogu se tog prava i odreći i to pismeno sa potpisom ovjerenim od javnog bilježnika, a također i izjavom na zapisnik s glavne skupštine na kojoj je donesena odluka. U slučaju da se osoba odrekla prava na tužbeni zahtjev moguć je upis pripajanja i prije isteka roka od trideset dana, a njena izjava se prilaže samom prijedlogu upisa pripajanja u sudski registar.

„Bez spomenute izjave o odricanju ne bi se smjelo upisati pripajanje u sudski registar prije isteka roka za moguće podizanje tužbe ni onda kad u zapisniku glavne skupštine nije navedeno da je neki dioničar izjavio protivljenje donesenoj odluci.“¹⁹

Sukladno odredbi članka 522. stavka 1. ZTD-a pripajanje se može upisati u sudski registar u kojemu je upisano društvo preuzimatelj tek nakon što se to upiše u sudski registar u kojemu je upisano pripojeno društvo. Također, uz upis u sudski registar svakoga pripojenoga društva, treba upisati zabilježbu da će pripajanje biti pravovaljano tek nakon što se upiše u sudski registar sjedišta društva preuzimatelja.

Nadalje, odredbom članka 521. stavkom 1. ZTD-a propisano je da svako društvo mora podnijeti registarskome sudu prijavu za upis pripajanja u sudski registar, a društvo preuzimatelj ovlašteno je podnijeti prijavu za upis pripajanja i u sudski registar u koji je upisano pripojeno društvo.

Također, istim člankom stavkom 2. ZTD-a propisano je što je sve potrebno priložiti i izjaviti pri podnošenju prijave. Prilozi moraju biti u originalu ili u javno ovjerenom prijepisu ili preslici. Dakle, pri podnošenju prijave uprava, odnosno izvršni direktori moraju izjaviti da odluke o pripajanju nisu pobijane u za to propisanome roku ili da je pobijanje

¹⁸ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1494.

¹⁹ *ibid*, str. 1495.

pravomoćno odbijeno. Nadalje, prijavi za upis pripajanja prilažu se ugovor o pripajanju, zapisnici s glavnih skupština na kojima su donesene odluke o pripajanju, izvješća uprava ili izvršnih direktora o pripajanju, izvješća revizora, ako je obavljena revizija pripajanja, izvješća nadzornih odnosno upravnih odbora o provjeri pripajanja, izjave osoba koje se obvezuju platiti doplate u novcu umjesto društva preuzimatelja, ako se u skladu s ZTD-om propisanim razlogom nije održala glavna skupština društva preuzimatelja, izjavu uprave društva preuzimatelja da dioničari koji na to imaju pravo nisu tražili njezino održavanje, a ako je za pripajanje potrebno odobrenje državnog organa, i to odobrenje, zaključna financijska izvješća svakog društva koje sudjeluje u pripajanju.

2.6. Pravni učinci pripajanja i zaštita dioničara i vjerovnika

Pripajanje dovodi do različitih pravnih učinaka, koji učinci su propisani ZTD-om i drugim relevantnim zakonima za trgovačka društva.

U odredbom članka 522. stavcima 3., 4. i 5. ZTD-a opisani su i propisani određeni pravni učinci pripajanja koji nastaju upisom pripajanja u sudski registar, kako slijedi:

„ (3) Upisom pripajanja u sudski registar u kojemu je upisano društvo preuzimatelj, imovina pripojenoga društva i njegove obveze prelaze na društvo preuzimatelja. Društvo preuzimatelj sveopći je pravni sljednik pripojenog društva te time stupa u sve pravne odnose pripojenog društva. Ako se pri tome na strani društva preuzimatelja nađu obveze iz dvostranoobveznih ugovora koje do trenutka pripajanja nijedna strana nije potpuno ispunila, a koje su međusobno nespojive ili čije bi ispunjenje bilo za društvo preuzimatelja posebno nepravično, njihov se opseg pravično određuje, uzimajući u obzir ugovorna prava svih strana. Ako je podnesen prijedlog za otvaranje stečajnog postupka nad pripojenim društvom, a o prijedlogu još nije odlučeno u trenutku upisa pripajanja u sudski registar u kojem je upisano društvo preuzimatelj, odluka o prijedlogu za otvaranje stečajnog postupka donijet će se u odnosu na društvo preuzimatelja. Ako je u trenutku upisa pripajanja u sudski registar u kojemu je upisano društvo preuzimatelj nad pripojenim društvom pokrenut prethodni postupak u skladu s odredbama propisa zakona kojim se uređuje stečajni ili drugi odgovarajući postupak, taj će se postupak nastaviti nad društvom preuzimateljem.

(4) Upisom pripajanja u sudski registar u kojemu je upisano društvo preuzimatelj prestaju pripojena društva. Nije potrebno da se ona posebno brišu iz sudskog registra. Upisom pripajanja dioničari pripojenih društava postaju dioničari društva preuzimatelja. To neće biti

onda ako društvo preuzimatelj ili netko treći, tko djeluje u svoje ime a za račun toga društva, drži dionice pripojenoga društva ili ako pripojeno društvo drži vlastite dionice ili ako te dionice drži netko treći tko djeluje u svoje ime a za račun toga društva.

(5) Upisom pripajanja u sudski registar uklanja se nedostatak ako ugovor o pripajanju nije sklopljen u obliku javnobilježničke isprave.“²⁰

Iz gornjeg je razvidno da upisom pripajanja u sudski registar nadležnog trgovačkog suda, pripojeno društvo prestaje postojati bez provođenja likvidacije, a imovina i obveze pripojenog trgovačkog društva prelaze na društvo preuzimatelja. Dakle članovi pripojenog društva postaju članovi društva preuzimatelja. Dolazi do univerzalnog pravnog sljedništva za koje nije potreban poseban pravni posao prijenosa pojedinih prava i obveza nego do toga dolazi na temelju zakona. Stoga je učinak upisa u sudski registar konstitutivan.

Spajanjem prava i obveza kod iste pravne osobe odnosno društva preuzimatelja prestaju i uzajamni pravni odnosi društva preuzimatelja i pripojenog društva, odnosno prestaju uzajamne tražbine i obveze.

Pri pokretanju i provođenju stečajnog postupka također je važno obratiti pozornost na statusne promjene obzirom iste utječu na to nad kojim se pravnim subjektom stečajni postupak provodi.

Statusna promjena pripajanja utječe i na same radnike kako u pripojenom društvu tako i u društvu preuzimatelju. Ugovor o radu kao i svaki ugovor, u pravilu se odnosi samo na stranke koje su ga sklopile. Međutim, radni odnos zasnovan ugovorom o radu, a koji je po svojoj pravnoj prirodi trajni obvezni odnos, može se privremeno ili trajno nastaviti i s osobom na strani poslodavca koja izvorno nije bila stranka ugovora o radu, kao što je to slučaj kod društva preuzimatelja i radnika pripojenog društva, gdje se nastoji prilikom prijenosa ugovora sačuvati kontinuitet radnog odnosa s očuvanjem svih prava radnika po prenesenom ugovoru sa zabranom otkazivanja ugovora zbog prijenosa.

Sukladno zakonskim propisima radnoga prava razvidno je da za prijenos ugovora o radu nije potreban sporazum prijašnjeg i novog poslodavca, ali ni pristanak radnika, kao i da upisom pripajanja u sudski registar ne prestaju ugovori o radu, pa ni radni odnosi radnika koji

²⁰ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 522. st. 3., st. 4., st. 5.

rade u pripojenom društvu koje pripajanjem prestaje postojati, nego se nastavljaju kod društva preuzimatelja. Pravni položaj radnika se ne mijenja, on zadržava sva prava iz radnog odnosa koja je stekao do dana prijenosa ugovora o radu. Radnici su sukladno zakonskoj obvezi dužni dobiti obavijest od novog poslodavca prije dana prijenosa ugovora o radu.

Zakon o radu (Narodne novine, br. 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23, dalje u tekstu: ZR) odredbom članka 137. stavka 1. propisuje da ako se statusnom promjenom ili pravnim poslom na novog poslodavca prenese poduzeće, dio poduzeća, gospodarska djelatnost ili dio gospodarske djelatnosti, a koji zadržava svoju gospodarsku cjelovitost, na novog se poslodavca prenose svi ugovori o radu radnika koji rade u poduzeću ili dijelu poduzeća koji je predmet prenošenja, odnosno koji su vezani za obavljanje gospodarske djelatnosti ili dijela gospodarske djelatnosti koja je predmet prenošenja.

„(2) Radnik čiji je ugovor o radu prenesen na način iz stavka 1. ovoga članka zadržava sva prava iz radnog odnosa koja je stekao do dana prenošenja ugovora o radu.

(3) Poslodavac na kojeg se prenose ugovori o radu na način propisan stavkom 1. ovoga članka preuzima s danom prenošenja u neizmijenjenom obliku i opsegu sva prava i obveze iz prenesenog ugovora o radu.

(4) Poslodavac koji na novog poslodavca prenosi poduzeće, dio poduzeća, obavljanje gospodarske djelatnosti ili dijela gospodarske djelatnosti dužan je novog poslodavca, potpuno i istinito, pisano izvijestiti o pravima radnika čiji se ugovori o radu prenose.

(5) Propust poslodavca da novog poslodavca pisano izvijesti o pravima radnika čiji se ugovori prenose ne utječe na ostvarivanje prava radnika čiji su ugovori o radu preneseni na novog poslodavca.

(6) Poslodavac je dužan o prijenosu poduzeća, dijela poduzeća, gospodarske djelatnosti ili dijela gospodarske djelatnosti na novog poslodavca, pravodobno, prije dana prijenosa, pisano obavijestiti radničko vijeće i sve radnike koji su prijenosom obuhvaćeni.“²¹

Također, sukladno istom članku ZR-a ako su radnici sklopili kolektivni ugovor, taj ugovor primjenjuje se na radnike u poduzeću, dijelu poduzeća, u svezi obavljanja gospodarske djelatnosti ili dijela gospodarske djelatnosti koje je preneseno, sve do sklapanja novog kolektivnog ugovora, a najduže godinu dana, s tim da je riječ o primjeni kolektivnog ugovora

²¹ Zakon o radu, Narodne novine, br. 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23, članak 137. stavak 2.-6.

koji se na njih primjenjivao prije promjene poslodavca. Isto tako novi poslodavac solidarno s poslodavcem koji prenosi poduzeće odgovara za obveze prema radnicima nastale do dana prenošenja.

Posljedica pripajanja je i mogućnost da se društvu preuzimatelju mogu izreći novčane kazne, oduzimanje imovinske koristi, sigurnosne mjere i slično ako se protiv pripojenog društva vodio kazneni postupak prema Zakonu o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, koji postupak nije okončan prije prestanka tog društva pripajanjem. Iz prethodno navedenog razvidno je da je cilj istoga onemogućiti da se statusnom promjenom izbjegne kaznena odgovornost.

„Prekršajna odgovornost pripojenog društva prestaje upisom pripajanja u sudski registar, jer tada prestaje pripojeno društvo, pa se ne može proglasiti krivim, ali za prekršaj odgovara njegov sveopći pravni sljednik-društvo preuzimatelj. No, za prekršaj odgovara odgovorna osoba u pripojenom društvu bez obzira na to što je ono pripajanjem prestalo postojati.“²²

Samim pripajanjem ne bi smjeli biti ugroženi vjerovnici društava koja sudjeluju u pripajanju. Iz tog razloga je odredbom članka 523. stavka 1. ZTD-a propisano sljedeće:

„Vjerovnicima društava koja sudjeluju u pripajanju mora se dati osiguranje, ako se u tu svrhu jave u roku od šest mjeseci od objavljivanja upisa pripajanja u sudski registar u koji je upisano ono društvo čiji su vjerovnici, a ne mogu tražiti da im se podmire tražbine. To pravo imaju vjerovnici društva preuzimatelja samo onda ako mogu dokazati da je pripajanjem društava ugroženo ispunjenje njihovih tražbina. Vjerovnike se mora u objavi o upisu upozoriti na to njihovo pravo.“²³

Ali vjerovnici koji u slučaju stečaja imaju prvenstveno pravo namirenja iz stečajne mase nemaju pravo tražiti ovo osiguranje jer već imaju osiguranje koje im osigurava status različitih vjerovnika. Zaštita postoji i u vidu odgovornosti za štetu koju počine članovi uprave odnosno izvršni direktori te članovi nadzornog odnosno upravnog odbora. Svi oni odgovaraju za štetu kao solidarni dužnici ukoliko je utvrđena njihova odgovornost.

²² Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1504.-1505.

²³ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 523. st. 1.

Imatelji posebnih prava također su zaštićeni na sljedeći način:

„Društvo preuzimatelj mora imateljima zamjenjivih obveznica, obveznica s promjenjivom kamatom i potvrda o posebnim pravima na dividendu koje su izdala pripojena društva dati ona prava koja su im ta društva osiguravala.“²⁴

2.7. Pripajanje dioničkog društva društvu s ograničenom odgovornošću

„Jedno ili više dioničkih društava mogu se pripojiti društvu s ograničenom odgovornošću prijenosom cijele imovine na to društvo u zamjenu za stjecanje udjela u društvu s ograničenom odgovornošću.“²⁵

Pripajanje dioničkom društvu ili društvu s ograničenom odgovornošću može se provesti uz odgovarajuću primjenu odredbi ZTD-a i s istovremenim sudjelovanjem u tome jednoga ili više dioničkih društava ili društava s ograničenom odgovornošću. Ovim oblicima statusnih promjena, mogu prema ZTD-u biti obuhvaćena isključivo društva kapitala, bilo pripajanjem istovrsnih ili različitih tipova društava kapitala.

U praksi nije čest slučaj pripajanja dioničkog društva društvu s ograničenom odgovornošću jer se najčešće radi o akviziciji društva s ograničenom odgovornošću od strane dioničkog društva jer dioničko društvo raspolaže znatno većim financijskim sredstvima i ljudskim resursima nego društvo s ograničenom odgovornošću.

3. SPAJANJE DIONIČKIH DRUŠTAVA

„Dva ili više dioničkih društava mogu se spojiti bez da se provede postupak likvidacije osnivanjem novoga dioničkoga društva, na koje prelazi cijela imovina svakoga od društava koja se spajaju u zamjenu za dionice novoga društva.“²⁶

²⁴ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 524.

²⁵ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 534.

²⁶ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 512. st.2.

„Pripajanje i spajanje je dopušteno i onda kada su donesene odluke o prestanku društava koja se pripajaju ili koja se spajaju a moglo bi se odlučiti da se ona nastave.“²⁷

Ovim oblikom statusne promjene mogu prema ZTD-u biti obuhvaćena isključivo društva kapitala, ili spajanjem istovrsnih ili različitih vrsta društava kapitala. Pri spajanju dioničkih društava osnivanjem novoga dioničkoga društva na odgovarajući se način primjenjuju odredbe ZTD-a koje se odnose na statusnu promjenu pripajanja ali *„s time da se neke odredbe Zakona kojima se uređuje pripajanje ne primjenjuju po naravi stvari, jer se spajanjem osniva novo dioničko društvo, pa nije riječ od društvu preuzimatelju koje već postoji.“²⁸*

Svako od društava koja se spajaju smatra se društvom koje se pripaja, a novo društvo smatra se društvom preuzimateljem. Nadalje ZTD-om je propisano da se o spajanju može odlučivati tek nakon što je svako od društava koja se spajaju bilo barem dvije godine upisano u sudskom registru.

Prema tome, u pripremi provedbe spajanja nužno je odlučiti o spajanju/usvojiti ugovor o spajanju, donijeti izvješća upravnih i nadzornih organa, provesti reviziju spajanja, te provesti odlučivanje na glavnim skupštinama društava koja sudjeluju u spajanju.

Za donošenje statuta novog društva i za izbor članova nadzornog, odnosno upravnog odbora toga društva traže se odobrenja glavnih skupština društava koja se spajaju. U statut novog društva moraju se preuzeti utvrđenja o posebnim pogodnostima, troškovima osnivanja, ulozima u stvarima i u pravima i o njihovom preuzimanju, sadržana u statutima društava koja se spajaju.

Društva koja se spajaju moraju podnijeti prijavu za upis u sudski registar novoga društva sudu na čijem području to društvo treba imati sjedište. Upisom novog društva u sudski registar imovina društava koja se spajaju i njihove obveze prelaze na novo društvo. Ako se pri tome na strani novoosnovanoga društva nađu obveze iz dvostranoobveznih ugovora koje do trenutka spajanja nijedno od društava koja se spajaju nije potpuno ispunilo, a koje su

²⁷ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 512. st. 3.

²⁸ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1510.-1511.

međusobno nespojive ili čije bi ispunjenje bilo za društvo preuzimatelja posebno nepravično, njihov se opseg pravično određuje, uzimajući u obzir ugovorna prava svih strana.

Upisom novog društva u sudski registar prestaju društva koja se spajaju. Nije potrebno posebno brisanje društava koja se spajaju u sudskom registru. Dioničari društava koja se spajaju upisom u registar postaju dioničari novog društva. To ne vrijedi ako jedno od društava koja se spajaju drži vlastite dionice ili ih drži netko treći, u svoje ime, ali za račun tog društva.

Novo društvo mora podnijeti prijave za upis spajanja u sudske registre svih društava koja se spajaju. Spajanje društava može se upisati tek nakon što se upiše novo društvo.

Dakle, pravni učinci statusne promjene spajanja su nastanak novog društva, zatim prestaju postojati društva koja se spajaju, članovi društava koja se spajaju postaju članovima novog društva, a sva imovina i obveze društava koja se spajaju prenose se na novo društvo, dolazi do univerzalne sukcesije.

4. PREKOGRANIČNA PRIPAJANJA I SPAJANJA DIONIČKIH DRUŠTAVA

ZTD osim tuzemnih oblika statusnih promjena propisuje i mogućnost prekograničnih pripajanja i spajanja dioničkih društava osnovanih sukladno pravnoj regulativi drugih država.

„(1) Prekogranično je pripajanje u smislu odredaba ovoga Zakona ono pripajanje u kojem je barem jedno od društava koja sudjeluju u pripajanju (pripojeno društvo ili društvo preuzimatelj) valjano osnovano po pravu Republike Hrvatske, a barem je jedno od društava koja sudjeluju u pripajanju društvo kapitala iz Priloga II. Direktive (EU) 2017/1132, koje je valjano osnovano po pravu druge države Europske unije ili države koja je stranka ugovornica Ugovora o europskom ekonomskom prostoru.

(2) Prekogranično je spajanje u smislu odredaba ovoga Zakona ono spajanje u kojem je barem jedno od društava koja sudjeluju u spajanju dioničko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću valjano osnovano po pravu Republike Hrvatske, a barem je jedno od društava koja sudjeluju u spajanju društvo kapitala iz Priloga II. Direktive (EU) 2017/1132, koje je valjano osnovano po pravu druge države Europske unije ili države koja je stranka ugovornica Ugovora o europskom ekonomskom prostoru. Odredbe ovoga odjeljka o

*prekograničnim pripajanjima na odgovarajući se način primjenjuju na prekogranična spajanja.*²⁹

ZTD uređuje prekogranična pripajanja i spajanja trgovačkih društava na način da detaljno uređuje prekogranično pripajanje, a za prekogranična spajanja trgovačkih društava na odgovarajući se način primjenjuju odredbe o prekograničnom pripajanju.

Da bi došlo do prekograničnih statusnih promjena organi ovlašteni za zastupanje društava koja sudjeluju u pripajanju moraju sastaviti zajednički plan pripajanja, u obliku javnobilježničke isprave, koji mora sadržavati podatke kako slijedi:

- a) pravni oblik, tvrtku i registrirano sjedište svih društava koja sudjeluju u pripajanju,
- b) omjer zamjene dionica odnosno udjela te iznose doplata u novcu,
- c) pojedinosti o prijenosu dionica, odnosno udjela na društvo preuzimatelja,
- d) očekivane učinke pripajanja na zaposlenost,
- e) vrijeme od kada stjecatelji dionica u društvu preuzimatelju imaju pravo na dio dobiti društva i sve pojedinosti glede toga prava,
- f) od kada radnje pripojenog društva vrijede kao da su poduzete za račun društva preuzimatelja,
- g) prava koja društvo preuzimatelj daje članovima društva koji imaju posebna prava, kao i imateljima drugih vrijednosnih papira, odnosno mjere koje se u odnosu na te osobe predlažu,
- h) posebne pogodnosti koje se daju članovima organa upravljanja i nadzora društava koja sudjeluju u pripajanju,
- i) statut odnosno društveni ugovor društva preuzimatelja,
- j) ako je to potrebno, obavijesti o postupcima prema kojima se određuje suodlučivanje zaposlenih u društvu preuzimatelju,
- k) obavijesti o procjeni vrijednosti imovine i obveza koji se prenose na društvo preuzimatelja,

²⁹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 549.a st.1.- st.2.

l) danu na koji se odnose računi dobiti i gubitka koji se uzimaju u obzir za određivanje uvjeta pripajanja,

lj) pojedinosti o ponudi naknade u gotovini članovima društava koja sudjeluju u pripajanju,

m) sredstva osiguranja vjerovnika koja su ponuđena vjerovnicima.

Ako sve dionice, odnosno udjele u pripojenome društvu drži društvo preuzimatelj, zajednički plan pripajanja ne mora sadržavati podatke o omjeru zamjene dionica odnosno udjela te iznose doplata u novcu, pojedinosti o prijenosu dionica, odnosno udjela na društvo preuzimatelja, vrijeme od kada stjecatelji dionica u društvu preuzimatelju imaju pravo na dio dobiti društva i sve pojedinosti glede toga prava,

„Društvo koje sudjeluje u prekograničnom pripajanju mora registarskom sudu podnijeti prijavu za upis namjere provođenja prekograničnog pripajanja prilikom objave poziva za glavnu skupštinu odnosno skupštinu koja treba odlučiti o pripajanju, a najkasnije mjesec dana prije njezina održavanja. Uz namjeru provođenja prekograničnog pripajanja u sudski registar upisuje se obavijest članovima društva, vjerovnicima društva, radničkom vijeću odnosno radnicima ako to vijeće nije u društvu utemeljeno, da društvu mogu podnijeti primjedbe na zajednički plan pripajanja najkasnije pet dana prije održavanja glavne skupštine odnosno skupštine na kojoj će se odlučivati o pripajanju. Prijavi za upis namjere prekograničnog pripajanja prilažu se zajednički plan pripajanja, izvješće o pripajanju te izvješće revizora pripajanja.“³⁰

Zajednički plan mora se dostaviti u sudski registar prije nego što se sazove glavna skupština koja odlučuje o pripajanju ili spajanju i to najmanje mjesec dana prije njenog održavanja.

„Organi upravljanja svakog društva koje sudjeluje u pripajanju moraju sastaviti izvješće o pripajanju u kojem se pripajanje obrazlaže pravno i gospodarski, objašnjavaju se posljedice za buduće poslovanje društva te se navode posljedice koje će ono imati na članove društava koja sudjeluju u pripajanju, vjerovnike i radnike. Društvo može sastaviti jedno izvješće koje obuhvaća posebne odjeljke za članove društva i za radnike ili dva odvojena izvješća. Odjeljak izvješća za radnike nije potreban ako društvo ili njegova društva kćeri

³⁰ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 549.c st.1.

nemaju drugih radnika osim članova organa upravljanja. Odjeljak za članove društva nije potreban ako se svi članovi društva odreknu tog prava.“³¹

Radnicima ili radničkim predstavnicima izvješće mora biti dostavljeno najkasnije mjesec dana prije održavanja glavne skupštine. U slučaju da radnici daju svoje mišljenje o pripajanju ili spajanju to mišljenje se mora priložiti izvješću upravljačkih organa.

Prilikom revizije pripajanja primjenjuju se propisi ZTD-a koji se odnose na reviziju dioničkih društava. Dioničarima društva koje se pripaja mora biti omogućen uvid u zajednički plan pripajanja/spajanja, godišnja financijska izvješća i izvješća o stanju društava koja sudjeluju u pripajanju/spajanju za posljednje tri poslovne godine, izvješće o pripajanju/spajanju te izvješće o reviziji pripajanja/spajanja. Navedeni podaci moraju biti stavljani na uvid dioničarima najkasnije mjesec dana prije održavanja glavne skupštine koja odlučuje o pripajanju/spajanju.

5. PODJELA DIONIČKOG DRUŠTVA

5.1. Općenito o podjeli kao vrsti statusne promjene

Društva kapitala mogu se podijeliti na način koji je suprotan postupcima statusnih promjena pripajanja i spajanja trgovačkih društava. Podjela je jedna vrsta statusnih promjena društava kapitala regulirana ZTD-om, kojom prestaje dioničko društvo, a umjesto njega se osnivaju dva ili više društava kapitala ili se dijelovi imovine odnosno cijela imovina društva prenese drugim već postojećim društvima. Također je moguća podjela i na način da dioničko društvo nakon podjele postoji i dalje, a dijelovi njegove imovine, no ne i cijela imovina, prenose se u jedno ili više postojećih društava ili se pritom osniva jedno ili više novih društava.

„Uvijek je riječ o prijenosu imovine društva na druga društva kapitala u povodu kojeg dioničari dioničkog društva u zamjenu za to stječu dionice ili poslovne udjele u društvima kapitala na koje su preneseni dijelovi imovine dioničkog društva. Hoće li nakon podjele i dalje postojati dioničko društvo koje se dijeli, to ovisi o tome prenosi li se time drugim društvima cijela njegova imovina ili samo dio te imovine. U pravilu je riječ o obrnutom postupku od pripajanja ili spajanja u kojima može doći samo do smanjenja broja pravnih osoba, a ni u

³¹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 549.d st.1.

*kojem slučaju do njihova povećanja, dok se kod podjele njihov broj u pravilu povećava, iako ni to ne mora uvijek biti, jer je moguće i da broj pravnih osoba nakon podjele ostane isti, ali i da se smanji.“*³²

Obzirom na nastavak ili prestanak postojanja trgovačkog društva nakon podjele razlikuje se podjela razdvajanjem i podjela odvajanjem. U slučaju podjele razdvajanjem društvo podjelom prestaje postojati, a u slučaju podjele odvajanjem društvo nastavlja postojati.

U oba prethodno navedena slučaja moguć je nastanak dva ili više novih društava na koja se prenosi dio imovine društva koje se dijeli ili se dijelovi imovine društva prenose na društva kapitala koja već postoje. U prvo navedenom slučaju radi se o razdvajanju ili odvajanju s osnivanjem, a u drugo navedenom slučaju radi se o razdvajanju ili odvajanju s preuzimanjem.

*„Za statusnu promjenu podjele dioničkog društva bitno je da se imovina društva koje se dijeli ili neki njezin dio prenose jednim aktom istodobno s obavljenom podjelom te da istodobno s time dionice odnosno poslovne udjele u društvima kojima je imovina prenesena stječu dioničari društva koje se dijeli. Tamo gdje to nije slučaj nije riječ o podjeli društva... Za podjelu društva je karakteristično da njegovi članovi (dioničari), na temelju svog članstva u društvu, a ne po nekoj drugoj pravnoj osnovi, stječu članstvo u društvu kojem je prenesena cijela imovina ili dio imovine društva koje provodi statusnu promjenu podjele društva. Drugim riječima, za podjelu je važno da zbog promjene u stanju imovine društva dolazi do promjene članstva u društvu.“*³³

„(5) Na društva koja se osnivaju radi provođenja podjele (nova društva) ili na društva koja već postoje (društvo ili društva preuzimatelji) podjelom prelaze dijelovi imovine, obveze i pravni odnosi društva koje se dijeli onako kako je to određeno planom podjele.

(6) Nova društva odnosno društvo ili društva preuzimatelji sveopći su pravni sljednici društva koje se dijeli te za obveze društva koje se dijeli odgovaraju suglasno odredbama ove glave ovoga Zakona.

(7) Dioničari ili imatelji poslovnih udjela u društvu koje se dijeli (članovi društva koje se dijeli) stječu poslovne udjele ili dionice (udjele) u novim društvima ili društvu ili društvima preuzimateljima razmjerno udjelima koji su im pripadali u društvu koje se dijeli, ako što drugo

³² Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1525.

³³ *ibid*, str. 1526.

nije predviđeno odredbama ove glave ovoga Zakona. Provodi li se podjela odvajanjem, podjelu je dopušteno provesti i tako da društvo koje se dijeli stekne sve udjele u novom društvu ili društvima, odnosno da stekne udjele u društvu ili društvima preuzimateljima, onako kako je to određeno planom podjele.“³⁴

5.2. Podjela s osnivanjem

Podjela s osnivanjem moguća je kao razdvajanje ili odvajanje. Do razdvajanja dolazi kada trgovačko društvo cijelu svoju imovinu u cijelosti prenosi jednom trgovačkom društvu ili kao više cjelina većem broju društava koja istodobno osniva zbog provođenja te statusne promjene i pritom prestaje bez provođenja postupka likvidacije. Kod odvajanja trgovačko društvo prenosi jedan ili više dijelova imovine, ali ne i cijelu imovinu na jedno ili više drugih društava koja se simultano osnivaju zbog provođenja podjele s tim da društvo koje se dijeli ne prestaje postojati. O takvoj je statusnoj promjeni riječ kad se prijenos imovine provodi po za to strogo propisanom postupku podjele društva za koji je, za razliku od drugih načina podjele, bitno da se osniva jedno ili više novih društava kapitala kojima se prenosi dio imovine ili sva imovina društva. Dakle, prijenos imovine na neki drugi način nije statusna promjena podjele društva s osnivanjem.

„Zakonom je propisano: a) da društvo koje se dijeli donosi plan podjele, b) da njegova uprava odnosno izvršni direktori izrađuju izvješće o podjeli, c) da se provodi revizija podjele, d) da nadzorni odnosno upravni odbor društva koje se dijeli podnosi izvješće o podjeli, e) da se na glavnoj skupštini društva donosi odluka o podjeli, f) da provedena podjela upisuje u sudski registar i g) da se provode posebne mjere zaštite vjerovnika, dioničara i trećih osoba te propisuje odgovornost članova uprave odnosno izvršnih direktora i članova nadzornog odnosno upravnog odbora društva te osoba koje su iskoristile svoj utjecaj u društvu koje se dijeli za štetu počinjenu podjelom svim društvima koja u njoj sudjeluju.“³⁵

5.3. Plan podjele

³⁴ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 550.a st. 5. i st. 6.

³⁵ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1528.–1529.

Prva radnja koju treba poduzeti prilikom podjele društva je izrada plana podjele. Plan podjele izrađuje uprava ili izvršni direktori društva koje se dijeli. ZTD-om je propisan obavezan sadržaj plana podjele, ali je moguće odnosno nije isključeno u plan podjele unijeti i drugi sadržaj.

„(2) Plan podjele iz stavka 1. ovoga članka mora sadržavati sljedeće podatke:

1. tvrtku i sjedište društva koje se dijeli,

1.a prijedlog tvrtke i sjedišta novih društava,

2. prijedloge statuta odnosno društvenog ugovora novih društava,

2.a ako se provodi podjela odvajanjem, a da se u postupku podjele mijenjaju odredbe statuta odnosno društvenog ugovora društva koje se dijeli, prijedlog tih izmjena,

3. izričitu izjavu o podjeli i prijenosu dijelova imovine na nova društva s pravnim posljedicama sveopćeg pravnog sljedništva i uz prijenos članovima društva koje se dijeli udjela u novim društvima u zamjenu za udjele u društvu koje se dijeli,

4. omjer zamjene udjela u društvu koje se dijeli za udjele u novim društvima,

5. iznos doplate u novcu u slučaju iz članka 550.a stavka 8. ovoga Zakona te tvrtku i sjedište novog društva odnosno tvrtku ili ime, prezime i prebivalište treće osobe koja će platiti tu doplatu,

6. pojedinosti o smanjenju temeljnog kapitala u društvu koje se dijeli, ako se taj temeljni kapital smanjuje suglasno članku 550.c ovoga Zakona,

7. pojedinosti o stjecanju udjela u novim društvima te pojedinosti o tome od kada ti udjeli daju imateljima pravo na sudjelovanje u dobiti, uz navođenje posebnih uvjeta koji utječu na to pravo,

7.a okvirni terminski plan za provedbu podjele uz naznaku kada se očekuje nastupanje njezinih učinaka,

8. vrijeme od kada radnje društva koje se dijeli vrijede kao da su poduzete za račun novih društava (dan poslovnih učinaka podjele), a s kojim danom će biti sastavljeni izvještaji o financijskom položaju iz toč. 13. ovoga stavka,

9. ako u društvu koje se dijeli postoje udjeli s posebnim položajem ili s posebnim pravima, kao što su npr. dionice bez prava glasa, povlaštene dionice, zamjenjive obveznice, užitnice, obveznice s pravom na dividendu ili poslovni udjeli s posebnim pravima, navode o pravima koja će imateljima takvih udjela odnosno nositeljima tih prava pripadati u novim društvima ili o primjerenoj novčanoj naknadi za takva prava,

10. posebne pogodnosti dane članovima uprave, odnosno izvršnim direktorima, članovima nadzornog, odnosno upravnog odbora društva koje se dijeli odnosno novog društva ili revizoru podjele,

11. precizan opis i raspored dijelova imovine i obveza odnosno pravnih odnosa koji se prenose svakom pojedinom novom društvu, a kod podjele odvajanjem i opis i raspored imovine, obveza te pravnih odnosa koji ostaju na društvu koje se dijeli, pri čemu je dovoljno pozvati se na isprave kao što su godišnja financijska izvješća, izvještaji o financijskom položaju iz točke 13. ovoga stavka, inventurne liste, ako po svom sadržaju omogućavaju raspored pojedinih dijelova imovine,

12. pojedinosti o rasporedu onih dijelova imovine koje na temelju plana podjele ne bi bilo moguće dodijeliti niti jednom od novih društava, odnosno društva koje se dijeli, a što se posebno odnosi na imovinu i obveze koji nisu poznati na dan sastavljanja plana podjele,

13. zaključni izvještaj o financijskom položaju društva koje se dijeli, početni izvještaj o financijskom položaju novih društava, a kod podjele odvajanjem diobeni izvještaj o financijskom položaju iz kojeg je vidljivo koji dio imovine i obveza će ostati društvu koje se dijeli nakon provedenog odvajanja,

13.a podatke o procjeni vrijednosti imovine i obveza koji se prenose na novo društvo odnosno društva, a kod podjele odvajanjem i procjena vrijednosti imovine i obveza koji ostaju društvu koje se dijeli,

14. u slučaju iz članka 550.a stavak 8. ovoga Zakona, iznos novčane doplate, osim ako su se svi članovi društva koje se dijeli izričito odrekli novčane doplate posebnom izjavom na kojoj potpis ovjerava javni bilježnik,

15. ako se nude vjerovnicima dodatna osiguranja, neovisno o njihovim pravima koja imaju po osnovi odredbi članka 550.o ovoga Zakona, opis dodatnih osiguranja koja se nude i kojim vjerovnicima ili kojim skupinama vjerovnika.“³⁶

„Planom podjele mogu se riješiti i druga pitanja u provedbi te statusne promjene, čime se omogućuje ostvarenje njegove funkcije da bude jedinstveni akt na temelju kojega se provodi podjela. Njegov vrlo detaljni sadržaj to omogućuje tako da je podoban za to da se na temelju njega podjela upiše u sudski registar.“³⁷

ZTD-om za plan podjele nije propisan niti se traži poseban oblik, smatra se da je dovoljan pisani oblik iz razloga što se o planu odlučuje na glavnoj skupštini koju vodi javni bilježnik tako da će plan podjele biti izražen u obliku javnobilježničke isprave odnosno javnobilježničkog zapisnika.

5.4. Izvješće o podjeli i revizija podjele

Uprava, odnosno izvršni direktori društva koje se dijeli moraju izraditi izvješće o podjeli, koje sadrži naročito: razloge za podjelu, sadržaj plana podjele, a posebno omjer zamjene udjela, osim ako u novim društvima članovi tih društava dobivaju udjele u istom omjeru kao što su im pripadali u društvu koje se dijeli, iznos doplate u novcu, ako je ona predviđena planom podjele, naknadu imateljima posebnih prava te osiguranja koja se daju vjerovnicima.

„O njemu uprava odnosno izvršni direktori dioničkog odlučuju o vođenju poslova društva, ako za donošenje odluke o tom izvješću nije statutom propisan neki posebni način odlučivanja, primjerice da o tome višečlana uprava odnosno više izvršnih direktora odlučuje jednoglasno, iako o ostalim pitanjima odlučuju većinom glasova. Uprava odnosno izvršni direktori izrađuju ga nakon što prime izvješće o reviziji osnivanja novih društava, a potpisuju ga onako kako i inače potpisuju odluke. Ono se podnosi glavnoj skupštini kako bi dioničari dobili potpunu sliku namjeravane podjele društva da bi mogli sagledati sve ono što im je

³⁶ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 550. b st. 2.

³⁷ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1533.

potrebno za odlučivanje. Takav cilj spomenutog izvješća vidi se iz onoga što izvješće mora sadržavati.“³⁸

Izvješće o podjeli se ne izrađuje ako dioničari društva koje se dijeli u novim društvima dobivaju udjele u istom omjeru ili ako daju izričitu izjavu u obliku javnobilježničke isprave da se odriču izvješća.

Plan podjele mora provjeriti revizor podjele kojeg imenuje trgovački sud na području kojeg je sjedište društva koje se dijeli.

„Revizor podjele sastavlja pisano izvješće o provedenoj reviziji plana podjele. U slučaju da članovi društva koje se dijeli u novim društvima ne stječu udjele u istom omjeru kao što su im pripadali u društvu koje se dijeli, izvješće se mora zaključiti izjavom o tome je li primjeren omjer zamjene udjela, uzimajući u obzir doplate u novcu predviđene planom podjele ili ponuđene od strane treće osobe. Pritom treba osobito navesti:

1. kojim metodama je određen omjer zamjene udjela, njihov raspored imateljima tih udjela te iznos doplate u novcu,

2. iz kojih je razloga primjena tih metoda primjerena,

3. do kojeg bi se iznosa doplate u novcu, omjera zamjene udjela i do kakvog bi se rasporeda udjela došlo primjenom svake od različitih metoda, ako su one primijenjene, te koji je značaj dan pojedinim metodama za utvrđivanje predloženog omjera zamjene i vrijednosti na kojoj ona počiva te rasporeda udjela, kao i posebne teškoće koje su se pojavile pri utvrđivanju vrijednosti.“³⁹

Revizor podjele svoje izvješće mora uputiti upravi, odnosno izvršnim direktorima društva koje se dijeli i njegovom nadzornom, odnosno upravnom odboru, ako taj postoji u društvu.

Ukoliko članovi u novim društvima dobivaju udjele u istom omjeru kao što su im pripadali u društvu koje se dijeli ili ako svi imatelji udjela u obliku javnobilježničke isprave daju izričitu izjavu o tome da se odriču revizije podjele tada revizija podjele nije potrebna.

³⁸ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1537.

³⁹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 550.e st. 3.

5.5. Odluka o podjeli

Odluka o podjeli društva donosi se odlukom o odobravanju plana podjele glavne skupštine dioničkog društva ili skupštine društva s ograničenom odgovornošću. Odluka o podjeli društva donosi se na isti način kako je to ZTD-om ili statutom dioničkog društva odnosno društvenim ugovorom predviđeno za donošenje odluke o izmjeni statuta dioničkog društva ili društvenog ugovora društva s ograničenom odgovornošću. Statutom odnosno društvenim ugovorom može se predvidjeti i da je za donošenje odluke o podjeli potrebna veća većina te zahtijevati i ispunjenje dodatnih pretpostavki.

„Ako se podjela provodi tako da članovi društva koje se dijeli ne stječu udjele u novim društvima u istom omjeru kao što su im pripadali u društvu koje se dijeli, odluka o podjeli valjana je donesena samo ako su za nju dani glasovi koji predstavljaju najmanje devet desetina temeljnog kapitala društva koje se dijeli. Ako ta većina na skupštini nije ostvarena, odluka će ipak biti valjana donesena, ako članovi društva koji su glasovali protiv odluke o podjeli i članovi koji nisu sudjelovali u glasovanju, najkasnije u roku od tri mjeseca nakon zaključenja skupštine dostave društvu koje se dijeli izričitu izjavu o svojoj suglasnosti s podjelom, tako da zbroj danih glasova i izjava dostigne propisanu većinu.“⁴⁰

Izjava o suglasnosti mora se dati u obliku javnobilježničke isprave te joj se kao njen sastavni dio prilaže plan podjele.

5.6. Upis podjele u sudski registar i pravni učinak

„Podjela društva mora se upisati u sudski registar. Prijavu za upis podnose članovi uprava odnosno izvršni direktori i predsjednici nadzornih odnosno upravnih odbora svih društava koja sudjeluju u podjeli. Prijavu podnose zajedno s članovima uprava odnosno izvršnim direktorima i predsjednici nadzornih odnosno upravnih odbora onih novih društava koja imaju taj organ“⁴¹

Prijava se treba podnijeti registarskom sudu nadležnom po mjestu sjedišta društva koje se dijeli. U sudski registar suda nadležnog po mjestu sjedišta društva koje se dijeli istodobno

⁴⁰ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 550.h st. 3.

⁴¹ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1549.

se upisuju podjela i osnivanje novih društava. Pri upisu novih društava upisuje se da se ona osnivaju u postupku provođenja podjele.

„Upisom podjele u sudski registar nastupaju sljedeće pravne posljedice:

- 1. dijelovi imovine društva koje se dijeli, obveze i pravni odnosi, suglasno planu podjele sveopćim sljedništvom prelaze na nova društva, a ako neki dio imovine nije planom podjele raspoređen ili to suglasno planu podjele ne bi bilo moguće učiniti, takav dio imovine ili naknada za njega raspoređiti će se na sva nova društva u istom omjeru kao što im je prema planu podjele pripala raspoređena neto imovina društva koje se dijeli,*
- 2. kod podjele razdvajanjem dolazi do prestanka društva koje se dijeli,*
- 3. kod podjele odvajanjem stupaju na snagu planom podjele predviđene izmjene statuta ili društvenog ugovora, a temeljni kapital društva koje se dijeli smatra se smanjenim, ako je takvo smanjenje bilo predviđeno planom podjele,*
- 4. članovi društva koje se dijeli, a kod podjele odvajanjem, ti članovi ili samo društvo koje se dijeli, stječu udjele u novim društvima suglasno planu podjele; prava trećih osoba koja su postojala na udjelima u društvu koje se dijeli nastavljaju se na udjelima u novim društvima za koje su ovi zamijenjeni i na dodatnim isplata u novcu, ako je takvih bilo,*
- 5. prestaje pravna odlučnost nedostatka javnobilježničkog oblika odluke o podjeli.⁴²*

5.7. Podjela s preuzimanjem

Na podjelu s preuzimanjem odgovarajuće se primjenjuju odredbe ZTD-a koje uređuju podjelu s osnivanjem, osim ako istim nije drukčije uređeno.

Statusna promjena podjela društva s preuzimanjem moguća je i kao razdvajanje i kao odvajanje. Razlika podjele s preuzimanjem i podjele s osnivanjem je u tome što kod podjele s preuzimanjem već postoje druga dva društva na koja se prenose prava i obveze društva koje se dijeli.

„Pri podjeli s preuzimanjem, uz odgovarajuću primjenu odredbi članaka navedenih u stavku 1. ovoga članka:

⁴² Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 550.n

1. plan podjele nadomješta se ugovorom o podjeli i preuzimanju koji u obliku javnobilježničke isprave sklapaju uprave, odnosno izvršni direktori društva koje se dijeli i društva preuzimatelja,
2. novo društvo nadomješta se društvom preuzimateljem,
3. ako nakon sklapanja ugovora o podjeli i preuzimanju, a prije dana održavanja glavne skupštine dioničkog društva, odnosno skupštine društva s ograničenom odgovornošću koje se dijeli na kojoj se donosi odluka o podjeli, dođe do bitne promjene imovine i obveza toga društva, uprava, odnosno izvršni direktori društva koje se dijeli moraju o tome obavijestiti uprave, odnosno izvršne direktore svih društava preuzimatelja, kako bi o toj promjeni mogli izvijestiti svoje skupštine.
4. u ugovoru o podjeli i preuzimanju mora se navesti od kada udjeli u društvima preuzimateljima njihovim novim imateljima daju pravo na sudjelovanje u dobiti tih društava.
5. prijavu za upis podjele u sudski registar može podnijeti svako od društava sudionika podjele.⁴³

„Prijavu za upis podjele u sudski registar registarskom sudu u kojem je upisano društvo koje se dijeli podnose uprave odnosno izvršni direktori i predsjednici nadzornih (ako ih društvo ima) odnosno upravnih odbora svih društava koja sudjeluju u podjeli.“⁴⁴ Na upis u sudski registar na odgovarajući način se primjenjuju odredbe o podjeli s osnivanjem i odredbe o pripajanju.

⁴³ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 550.r st. 2.

⁴⁴ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1564.

6. STATUSNA PROMJENA PREOBLIKOVANJA DIONIČKOG DRUŠTVA

6.1. Općenito

Svako društvo može na temelju odluke organa društva i u skladu s odredbama ZTD-a promijeniti oblik i nastaviti djelovati kao društvo drugoga oblika. Dakle, preoblikovanje je promjena pravno-organizacijskog oblika društva u drugi oblik bez promjene identiteta.

„Zakon o trgovačkim društvima daje usku autonomiju za pravno uređenje dioničkog društva omogućujući time da ga se s obzirom na u pravilu prisilne propise prilagodi onome što žele dioničari. Razlozi pravne sigurnosti i znatni rizici mogućeg manipuliranja dioničarima uzrok su tome da su mogućnosti prilagodbe, iako dopuštene, dosta sužene. Zakon ide i dalje pa dopušta da dioničko društvo promijeni oblik i nastavi djelovati kao drugi tip trgovačkog društva. To će se učiniti onda kad dioničarima više ne odgovara pravno uređenje dioničkog društva i njihove interese više zadovoljava oblik i način uređenja nekog drugog trgovačkog društva.“⁴⁵

Prema odredbama ZTD-a mogu se provesti sljedeća preoblikovanja društava:

- a) preoblikovanje dioničkog društva u društvo s ograničenom odgovornošću,
- b) preoblikovanje društva s ograničenom odgovornošću u dioničko društvo,
- c) preoblikovanje dioničkog društva u javno trgovačko društvo i u komanditno društvo,
- d) preoblikovanje društva s ograničenom odgovornošću u javno trgovačko društvo i u komanditno društvo,
- e) preoblikovanje društva osoba u društvo kapitala.

„Moguće je dioničko društvo preoblikovati i u ortaštvo, ali tada nije riječ o preoblikovanju kao statusnoj promjeni, nego o poduzimanju više pravnih radnji kojima prestaje jedno društvo, dioničko, i nastaje novo, prestaje pravna osoba i nastaje društvo koje to nije.“⁴⁶

⁴⁵ Barbić, J., *Pravo društava, Knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I. Dioničko društvo*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 1565.

⁴⁶ *ibid*, str. 1566.

Dakle, nakon preoblikovanja trgovačko društvo nastavlja djelovati kao ista pravna osoba, ali drugog pravnog oblika. Preoblikovanje društva upisuje se u sudski registar. Trgovačko društvo ne može promijeniti oblik prije nego što proteknu dvije godine od njegova upisa u sudski registar ili od upisa u taj registar posljednje promjene oblika društva.

Kod preoblikovanja isključena je likvidacija, tako da se prilikom promjene oblika ne provodi likvidacija društva. Ono društvo nad kojim se provodi postupak likvidacije na temelju odluke organa društva o prestanku društva ili zbog proteka vremena na koje je ono osnovano, može promijeniti oblik do početka diobe i isplate članovima ostatka likvidacijske mase koji preostane nakon što se podmire vjerovnici društva.

Preoblikovanje ne može provesti društvo nad kojim je otvoren stečajni postupak osim u provedbi stečajnog plana. Kod statusne promjene preoblikovanja napušta se načelo sveopćeg sljedništva odnosno nema sveopćeg sljedništva između dioničkog društva i društva u koje se ono preoblikovalo. Interesi dioničara, vjerovnika i svih povezanih osoba štite se primjenom načela kontinuiteta.

6.2. Preoblikovanje dioničkog društva u društvo s ograničenom odgovornošću

Dioničko društvo može se preoblikovati u društvo s ograničenom odgovornošću, odnosno u drugo društvo kapitala.

„Odluku o preoblikovanju donosi glavna skupština društva glasovima koji predstavljaju najmanje devet desetina temeljnoga kapitala zastupljenoga na glavnoj skupštini prilikom donošenja odluke. Statutom se može odrediti da je za to potrebna veća većina, a može se zahtijevati i ispunjenje dodatnih pretpostavki.

Ako postoje dionice više rodova, za odluku glavne skupštine potrebna je suglasnost dioničara svakog roda dionica. Dioničari svakog roda dionica donose o suglasnosti posebnu odluku.“⁴⁷

Sukladno ZTD-u odluka o preoblikovanju treba sadržavati tvrtku dioničkoga društva i tvrtku društva s ograničenom odgovornošću, zatim imena i prezimena, odnosno tvrtke članova društva s ograničenom odgovornošću s naznakom nominalnih iznosa njihovih poslovnih udjela te treba upućivati na društveni ugovor koji je priloga odluci i čini njezin sastavni dio.

⁴⁷ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 557.

Odlukom o preoblikovanju moguće je odrediti i da pojedinim dioničarima pripadne nominalno veći poslovni udjel nego što je bila vrijednost njihovih dionica, ali isključivo ako se s tim suglase dioničari koji bi takvom odlukom bili oštećeni, a ta suglasnost se daje u obliku javnobilježničke isprave.

Nakon što se donese odluka o preoblikovanju društvo s ograničenom odgovornošću odnosno njegova uprava, a ako ono ima nadzorni odbor, i predsjednik tog odbora, podnosi registarskome sudu prijavu za upis preoblikovanja u sudski registar, kojoj se prilaže odluka o preoblikovanju, popis članova društva s naznakom nominalnih iznosa njihovih udjela, a ako dioničari nisu poznati, brojeve isprava o dionicama i udjele u društvu s ograničenom odgovornošću koji se na njih odnose, zakonom propisane izjave te imena i prezimena članova uprave društva s ograničenom odgovornošću i njihovo prebivalište, te njihovi osobni identifikacijski brojevi.

„Upisom preoblikovanja u sudski registar:

- 1. dioničko društvo nastavlja djelovati kao društvo s ograničenom odgovornošću,*
- 2. dionice postaju poslovni udjeli u društvu s ograničenom odgovornošću određeni brojem i nominalnim iznosima dionica odnosno temeljnim kapitalom koji otpada na dionice bez nominalnog iznosa pojedinih bivših dioničara, a sada članova društva s ograničenom odgovornošću,*
- 3. prava koja su treće osobe stekle na dionicama vrijede glede poslovnih udjela u koje su pretvorene,*
- 4. članovi uprave, odnosno izvršni direktori i članovi nadzornog, odnosno upravnog odbora dioničkog društva postaju članovima uprave i nadzornoga odbora društva s ograničenom odgovornošću, ako odlukom o preoblikovanju nije što drugo određeno i ako to društvo ima nadzorni odbor.“⁴⁸*

Dakle, upisom preoblikovanja u sudski registar dioničko društvo postaje društvo s ograničenom odgovornošću. Preoblikovanjem kao statusnom promjenom ne dolazi do promjene u imovini niti u pravnim odnosima i obvezama društva, stoga nema ni otežanja naplate vjerovnika dioničkog društva. „*Vjerovnik društva čija je tražbina nastala prije objave*

⁴⁸ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 561.

*upisa preoblikovanja društva u sudski registar, može u roku od šest mjeseci od upisa preoblikovanja u taj registar zahtijevati osiguranje svojih tražbina, ako ona još nisu dospjela. U objavi upisa preoblikovanja društva u sudski registar uputit će se na to pravo vjerovnika.*⁴⁹

7. ZAKLJUČAK

U tijeku pravnog života trgovačkih društava pod utjecajem brojnih gospodarskih, tehnoloških i drugih faktora moguće su brojne promjene koje nemaju sve izravan učinak na status trgovačkog društva, ali unose novine u temeljna obilježja i organizacijsku strukturu trgovačkog društva.

Statusne promjene u pravilu dovode do prestanka društva u pravnom smislu, međutim, poslovanje trgovačkog društva nastavlja se u izmijenjenoj formi. Statusne promjene u tolikoj mjeri mijenjaju suštinu trgovačkog društva, odnosno njegov identitet da se trgovačko društvo nakon promjene više ne može poistovjetiti s trgovačkim društvom koje je postojalo prije promjene.

Temeljna obilježja svih statusnih promjena su postojanje odgovarajuće pravne osnove bilo u privatnopravnom aktu kao ugovor, plan podjele, ili u pravnom propisu, prestanak trgovačkog društva bez provođenja likvidacije, nastanak novih trgovačkih društava, sveopće sljedništvo te promjene u sastavu članstva.

Praksa je pokazala da do statusnih promjena najčešće dolazi radi i zbog restrukturiranja imovine podjelom radi lakšeg djelovanja na tržištu, stvaranja jakog gospodarskog subjekta spajanjem i pripajanjem, spajanjem kapitala, ostvarivanja poreznih prednosti nakon obavljene statusne promjene.

Cilj ovoga diplomskog rada je osvijestiti i dovesti u kontekst statusne promjene trgovačkog društva sa stvarnim izazovima u današnjem dinamičnom i ubrzanom društvu, kao na primjer tehnoloških, financijskih, gospodarskih te ostalih izazova sa kojima se susreću moderni poduzetnici. U diplomskom radu se razmotrilo osnovno o svim statusnim promjenama sa naglaskom na statusnim promjenama dioničkih društava kao trgovačkim društvima koja u

⁴⁹ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, čl. 563.

praksi najčešće provode statusne promjene u odnosu na ostala trgovačka društva, a što je razvidno i iz uvida u sudski registar dostupnog javnosti.

POPIS LITERATURE I PRAVNIH IZVORA

1. Jakša Barbić: Pravo društva, knjiga druga, Društva Kapitala, svezak I, Organizator, Zagreb
2. Zakon o radu, Narodne novine, br. 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23
3. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23